

Authors: , Loria Gino

Title: R. Recorde

Creator: HDML

Πρὸς τιμὴν τέλος τοῦ Gosselini, πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὑπῆρξεν ἕνας ἐκ τῶν πρώτων ποὺ κατενόησαν τὴν τεραστίαν ἀξίαν τῶν Ἀριθμητικῶν τοῦ Διοφάντου, ποὺ μόλις τότε ἐδόθησαν εἰς τὸν τύπον, καὶ ὅτι εἰς τὴν γραφὴν συστημάτων ἐξισώσεων μὲ περισσοτέρους ἀγνώστους ἐπροχώρησε μὲ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν ἀπὸ τὸν Butéon.

R. Recorde

245. Διαβαίνοντες τώρα τὴν Μάγχην, θὰ εὑρωμεν ἕνα μαθηματικὸν σημαντικῆς ἀξίας καὶ μεγάλης ἐπιρροῆς, τὸν Robert Recorde. Ἐγεννήθη εἰς Teuby (Galles) τὸ 1510, ἐσπούδασε δὲ διαδοχικῶς εἰς Oxford, Cambridge καὶ Λονδίνον, ὅπου μάλιστα ὑπηρέτησεν ὡς ἰατρὸς τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου VI καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς βασιλείουσας Μαρίας. Ἐχρημάτισεν ἀκόμη ἐπὶ τινα χρόνον ἔφορος τῶν ἱρλανδικῶν μεταλλωρυχείων (Comptroller of Mints and Monies). Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ βασιλικὴ εὐνοια δὲν ἦτο τοιαύτης δυνάμεως, ὥστε νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1558, χωρὶς μέχρι σήμερον νὰ ἔχουν ἐξακριβωθῇ οἱ λόγοι τῆς διώξεώς του.

Ὁ Recorde θεωρεῖται ὡς θεμελιωτὴς τῶν μαθηματικῶν σπουδῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τόσον διὰ τὰ διδακτικά του συγγράμματα ὅσον καὶ διὰ τὸν λόγον, ὅτι εἶναι ὁ πρῶτος χρησιμοποίησας εἰς αὐτὰ τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν. Ἀγγλιστὶ εἶχε πράγματι γραφῇ τὸ ἔργον του *The ground of Artes* (Ἡ βᾶσις τῶν τεχνῶν, Λονδίνον, 1542). Πρόκειται περὶ ἐγχειριδίου ἀριθμητικῆς, ὑπὸ μορφήν διαλόγου, περιέχοντος ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα, διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ἀριθμῶν. Αἱ πολυἀριθμοὶ ἐκδόσεις ποὺ ἐπηκολούθησαν ἀρκοῦν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ βιβλίον ἀνταπεκρίνετο εἰς πραγματικὴν ἀνάγκην.

Ὑψηλότερον εἶναι τὸ ἀντικείμενον ἑνὸς ἄλλου ἔργου τυπωθέντος τὸ 1557 καὶ προοριζομένου, ὅπως τὸ λέγει ὁ τίτλος του, νὰ «ὀξύνῃ τὰ πνεύματα». Ἀρχίζει πράγματι ὁ τίτλος μὲ τὰς λέξεις *The whetstone of witte* (ἦτοι: τὸ ἀκόνι τοῦ πνεύματος), ἡ δὲ ἀκολουθοῦσα φράσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀλγεβρικὴ τέχνη «*the cossike practise*», μαρτυρεῖ ὅτι οὔτε ὁ Recorde ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὴν ἰταλικὴν ἐπίδρασιν, ἔστω καὶ ἐμμέσως διὰ τῶν γερμανῶν ἀλγεβριστῶν. Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀπαντῶνται διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰ σημεῖα + καὶ —, ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν παράστασιν τῆς ἰσότητος, ὁ Recorde, «πρὸς ἀποφυγὴν ἀνιαρῶν ἐπαναλήψεων», χρησιμοποιεῖ τὸ σύμβολον =, εἰς ἡμᾶς βεβαίως οἰκειότατον, τότε ὅμως ἐξ ὀλοκλήρου καινοφανές· δικαιολογεῖ δὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμβόλου τούτου παρατηρῶν, ὅτι τίποτε δὲν δύναται ν' ἀποδώσῃ καλύτερα τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος ὅσον δύο εὐθεῖαι γραμμαὶ παράλληλοι. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀλγεβρα ἐπραγματοποίησεν ἕνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τὸ στάδιον τῆς συμβολικῆς ἐπι-

στήμης. Καί πρέπει ασφαλώς ν' αναγνωρισθῆ τοῦτο ὡς ἕνας τίτλος τιμῆς τοῦ *Recorde* ἀκόμη καί ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι τὸ περι οὗ ὁ λόγος ἔργον του, διὰ τὴν στάθμην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται, φαίνεται μᾶλλον ν' ἀνήκη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ L. Pacioli, παρὰ εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὸν ὁποῖον ἐδόθη ἡ λύσις τῶν ἐξισώσεων τοῦ 3ου καὶ 4ου βαθμοῦ.

Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ ἀνωτέρω λογικὴ πρότασις τοῦ *Recorde* δὲν ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τοὺς μαθηματικούς, παρὰ ἕνα περίπου αἰῶνα μετὰ τὸν θάνατόν του. Οἱ βιογράφοι του ἀναφέρουν, ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλονται καὶ ἄλλα ἔργα ἔχοντα τίτλους: *Pathway to knowledge* (ὁδὸς πρὸς τὴν γνῶσιν), *Principles of geometry* (Ἀρχαὶ τῆς γεωμετρίας) καὶ *Mensuration* (Καταμέτρησις) — διὰ νὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς ἐκεῖνα ποῦ συνδέονται πρὸς τὴν ἐπιστήμην μας — χωρὶς ὅμως ν' ἀπαντῶνται εἰς αὐτὰ νεωτερισμοὶ ἄξιοι ἰδιαίτερας μνείας.

P. Nunes

246. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ ἔργα τῶν προετοιμάζουν ἀποτελεσματικῶς τὴν ἐμφάνισιν τῆς συμβολικῆς ἀλγέβρας συγκαταλέγεται ἡ μοναδικὴ ἐξέχουσα μαθηματικὴ προσωπικότης, ἡ ὁποία, κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, εἶδε τὸ φῶς εἰς Πορτογαλίαν: ὁ Pedro Nunes (λατινικά: Nonius ἢ Nonnius καὶ ἰσπανικά: Nuñez). Γεννηθεὶς τὸ 1502 πλησίον τῆς Λισσαβῶνος, εἰς Alcacer do Sal (ἢ Salacia τῶν Ρωμαίων) ἀπὸ Ἰσραηλιτικὴν οἰκογένειαν, κατάρθωσε ν' ἀποφύγη τοὺς διωγμοὺς τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, χάρις εἰς τὴν προστασίαν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐξησφάλισεν ἡ σοφία του, ἐκ μέρους τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Μόλις ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λισσαβῶνος, τοῦ ἐδόθη ἐκεῖ μία ἔδρα, ὡς καὶ ἡ θέσις τοῦ «κυβερνητικοῦ κοσμογράφου», μετονομασθέντος βραδύτερον μὲ τὸν τιμητικώτατον τίτλον «μέγας κοσμογράφος». Ἐπεσκέφθη κατόπιν διάφορα κέντρα ἀνωτάτης ἐκπαίδευσως, διεσπαρμένα ἀνά τὴν ἰβηρικὴν χερσόνησον καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν γενέθλιον γῆν τὴν 11 Αὐγούστου 1578, περιβαλλόμενος μὲ γενικὸν θαυμασμόν.

Ἐνα ἔργον τοῦ *Tratado de sphaera*, δημοσιευθὲν τὸ 1537, ἀποτελεῖ διατριβὴν ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ κοσμογραφικοῦ ἔργου τοῦ Sacrobosco. Δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν ἱστορίαν μας τὰ ἔργα του τὰ ἀφορῶντα τὴν ναυσιπλοΐαν. Τὰ ἀναφέρομεν μόνον, διότι εὐρίσκεται ἐκεῖ ἡ ἔννοια τῆς «λοξοδρομίας». Μία ἐλαφρὰ πλάνη τοῦ Nunes διωρθώθη κατόπιν ἀπὸ τὸν Stevin. Εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ εὐρίσκεται ἐπίσης ἡ περιγραφή ἑνὸς ὄργανου, τὸ ὁποῖον ἀδίκως ἐταυτίσθη μὲ ἕνα ἄλλο, ἐφευρεθὲν τὸ 1631 ὑπὸ τοῦ P. Vernier (1580-1637) καὶ τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη «νόνιος».